

SUBJECTS' PEDAGOGICAL COOPERATION IN SYSTEM OF POST-GRADUATE EDUCATION : CONTENTS AND SPECIFICITY

Summary. *The article analyzes peculiarities of the pedagogical cooperation in the system of the post-graduate education. It is found out that this educational system foresees the own specificity of the pedagogical cooperation, which is a part, on the one hand, of subjects' cooperation of the educational area, on the other hand – a part of the system of the post-graduate education as a special institution in the system of life-long education.*

The article highlights that the pedagogical cooperation in the system of the post-graduate education is subjugated categorically to the cooperation as the cross-discipline phenomenon. The research justifies that the pedagogical cooperation is revealed in two basic aspects – functional-role and personal. Herein in the system of the post-graduate education both aspects have their specificity, as they foresee the cooperation in the system «adult-adult». The specificity of post-graduate education subjects' functional role revelation consists in the teachers' subject role increase, their role as organizers, conducting special management solutions and the educational management system.

Key words: *cooperation, pedagogical cooperation, post-graduate education, subjects of education.*

УДК: 16:378.937:791

Мозговий Віктор Леонідович – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант відділу теорії та історії педагогічної майстерності Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

E-mail: viktoriya-72@mail.ru

ЗАКОНИ ЛОГІКИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РЕЖИСУРИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ

Сучасна педагогічна наука представляє собою складну систему взаємозв'язків і взаємозалежності різних елементів, компонентів, факторів, тенденцій, принципів, концепцій, теорій та ін. Визначення, розробка і реалізація педагогічно-орієнтованої проблеми дослідження логічно пов'язується із отриманням нового, передового, актуального для педагогічної науки знання. Незважаючи на те, що питання побудови мислення та встановлення істинності знання традиційно відносять до наукових пошуків у галузі філософії, важливість і значимість цієї процедури для педагогічних досліджень має дуже велике значення. Особливо ця процедура актуальна для наукових досліджень, що розкривають сутність нових педагогічних явищ. Саме до таких явищ належить

підготовка майбутніх учителів до режисури педагогічної дії. А тому ми і вирішили розглянути наукові підходи правильного мислення щодо вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії через призму законів формальної логіки.

Використання законів формальної логіки у психолого-педагогічних дослідженнях здебільшого стосується розробки методології наукової проблеми. Серед найбільш значимих напрацювань слід виділити роботи В.П. Давидова, С.У. Гончаренка, В.І. Загвязинського, В.В. Краєвського, О. М. Новікова, Ю.П. Сурміна, В.М. Шейко та ін.

Обґрунтовуючи гносеологічні основи докторського дослідження О.М. Новіков наголошує на тому, що «Використання логічних засобів у процесі побудови роздумів і доведень дозволяє досліднику відділяти контролюючі аргументи від інтуїтивних або тих, що некритично сприймаються, хибних від істинних, плутанину від протиріч» [4, с. 55].

Врахування наведеної наукової позиції переконало автора статті у проведенні відповідної роботи саме у розробці методологічного розділу дисертаційної роботи.

Метою статті є проведення операцій мислення за формально-логічними законами встановлення істинності наукового знання пов'язаного з вирішенням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Оригінальність шляхів вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії у більшій мірі залежить від встановлення істинності рішення, що базується на закономірностях та операціях правильного мислення. Щодо методології прикладного педагогічного дослідження, то слід звернути увагу на рекомендації В. В. Краєвського, який зазначає, що «...використання формально-логічних законів, направлено на обґрунтування принципово нових підходів до вирішення проблеми» [2, с. 266].

А тому для обґрунтування істинності наукового пізнання проблеми, пов'язаної із підготовкою майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, ми використали класифікацію формально-логічних законів, запропоновану Ю.П. Сурмінім [5, с. 130-132].

Перший закон, на якому будуть ґрунтуватися умовиводи – це закон *тотожності*, що читається так: «У процесі певного міркування будь-які поняття і судження мають бути тотожними самі собі. У логіці висловлювань він виражається так: $a=a$ » [5, с. 130]. Проте на практиці дуже часто відбувається так, що в силу різних причин, до яких належать синонімічні та омонімічні особливості

вживання слів, а також слабка обізнаність із характеристиками об'єктів певної галузі, відбувається ототожнення різних думок про певне поняття.

На початковому етапі дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії подібна аналогічна відбувалася з поняттям «режисура». У «Новому тлумачному словнику української мови» термін «режисура» тлумачиться як «...керівництво постановкою, оформлення будь-якого дійства» [3, с. 109]. У наведеному тлумаченні абсолютно відсутнє посилання на театральну діяльність, а тому керівництво та оформлення будь-якої діяльності цілком можна віднести і до педагогічної діяльності.

Проте довготривале використання зазначеного терміна у контексті театального мистецтва стало причиною того, що режисура в педагогічній діяльності почала ототожнюватися з фактом використання елементів театралізації у навчально-виховному процесі. Зазначений факт підміни відбувся не навмисно, а став наслідком пошуку шляхів урізноманітнення педагогічної взаємодії. Однак режисура педагогічної дії – це самостійний педагогічний феномен, який має свої характерні ознаки та визначений структурно-компонентний склад. Таким чином, надання театральних ознак поняттю «режисура педагогічної дії» є підтвердженим фактом підміни міркування характеристики предмета. Використовуючи закон тотожності, ми підтвердили сформульований умовивід.

Другим законом, що сприятиме побудові правильного мислення над досліджуваною проблемою є *закон несуперечності*. Вимога несуперечності мислення виражає закон несуперечності: два протилежні судження не можуть бути одночасно істинними: принаймні одне із них – помилкове. Цей закон можна представити формулою: «**не** – (**а** або **не-а**) – *неправильно*, що **а** і **не-а** одночасно істинні» [5, с. 131].

Щодо формування суджень про властивості режисури педагогічної дії як предмета дослідження, то слід зазначити, що наявність суто педагогічних характеристик цього феномену абсолютно не заперечують факти проявів театально-мистецьких характеристик предмета в об'єктивній педагогічній реальності. Таким чином, властивості режисури педагогічної дії, що забезпечують добір, вибудову та реалізацію педагогічно доцільних вчинків, дидактично та методично обґрунтованих навчальних елементів, за допомогою яких у певному педагогічному просторі буде налагоджено результативну педагогічну взаємодію, можуть бути реалізовані за рахунок напрацювань як театальної, так і

педагогічної теорії і практики. Використання закону несуперечності в обґрунтуванні наукового пізнання проблеми, пов'язаної із підготовкою майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, сприяє, успішному знаходженню та усуненню суперечностей як в особистих (авторських), так і в чужих міркуваннях стосовно розвитку зазначеного феномену у контексті сучасної педагогічної освіти.

Третій закон за яким буде будуватися наше мислення – це *закон виключення третього*. Закон виключення третього можна записати за допомогою диз'юнкції у вигляді формули: «*a* і *не-a* (істинне або *a*, або заперечення *a*), де *a* – будь-яке судження, *не-a* – заперечення судження *a*. Судження *a* і його заперечення *не-a* сполучені за допомогою диз'юнкції. Оскільки закон виключення третього діє тільки щодо суджень, з яких одне обов'язково істинне, а інше обов'язково помилкове, то міркування реалізується за формулою: «або-або». Третього не дано.» [5, с. 131]. Проте слід звернути увагу на характерну особливість закону виключення третього пов'язану із подальшим розвитком закону несуперечності. З цього приводу Ю.П. Сурмін зазначає: «...встановлюючи, що два суперечливі судження не можуть бути не тільки одночасно істинними (на що вказує закон несуперечності), але вони не можуть бути також одночасно помилковими» [5, с. 132].

Враховуючи вищезазначені особливості закону виключення третього, проведемо аналіз істинності теоретичних суджень щодо функціональної сутності режисури педагогічної дії. Режисура педагогічної дії як феномен педагогічної освіти здебільшого розглядається у двох теоретичних позиціях (судженнях): перша – функція педагога (В.І. Зягвизинський, І.А. Зязюн); друга – побудова взаємодії у рамках уроку (О. С. Булатова, В. М. Букатов, О.П. Єршова, М.М. Поташнік та ін.). Перевірка відповідності зазначених суджень щодо об'єктивної педагогічної дійсності можлива тільки за допомогою практики, що, до речі, і реалізується у рамках нашої дисертаційної роботи. Однак зараз уже можна стверджувати про те, що існування позиції (судження), яке розкриває сутність режисури педагогічної дії як дієвої функції учителя має значно більше шансів на істинність, ніж судження, що обмежує зазначений педагогічний феномен тільки практичною значущістю – розробка плану уроку.

Підсумовуючи сказане, можемо передбачити, що використання закону виключення третього в обґрунтуванні характеристики методології цілісного підходу підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, забезпечить наукове пізнання проблеми пошуком істинного напрямку формування

теоретичного знання.

Досить важливим для обґрунтування наукового пізнання проблеми нашого дослідження виявився четвертий формально-логічний закон – *закон достатньої підстави*. Висловлюючи істинну думку, ми повинні обґрунтувати її істинність, тобто довести її відповідність дійсності. Вимога доказовості мислення, обґрунтованості суджень виражає закон достатньої підстави, який формулюється так: «*будь-яка істинна думка має достатню підставу*» [5, с. 132].

Обґрунтування методів наукового пізнання проблеми, пов'язаної із підготовкою майбутніх учителів до режисури педагогічної дії стало досить трудомістким процесом. Однією із основних причин такої ситуації є обмеженість у педагогічній літературі наукових позицій щодо використання зазначеного феномену у педагогічній теорії та практиці, що стало приводом для тривалої невпевненості автора у дисертателності дослідження за обраною темою.

Проте використання саме закону достатньої підстави спонукало автора до цілісного дослідження феномену режисури педагогічної дії з позиції аналізу напрацювань педагогів-практиків і науковців. У результаті проведеного історичного аналізу було встановлено, що режисура педагогічної дії як практична складова діяльності педагога має досить давню історію. До того ж у певний період розвитку педагогічної науки (радянського періоду – початок 80 років ХХ століття) зацікавленість положеннями театральної педагогіки спонукала до розвитку практичної складової режисури педагогічної дії. На завершення слід додати, що у сучасних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених у контексті реалізації принципів гуманістичної освіти питання налагодження педагогічної взаємодії засобами режисури педагогічної дії набуває усе більшої актуальності.

Отже, істинність наукового пізнання проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії не обов'язково повинна ґрунтуватися на результатах практичної перевірки. Достатньою умовою може бути попередній досвід педагогів-практиків, дослідників, що працювали у цьому науковому напрямі.

Застосування логічних законів щодо дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії стало можливим завдяки вибору окремим методом пізнання мисленого експерименту. У своєму виборі ми керувалися наявністю характерних можливостей вказаного методу – проведення уявно ідеальних операцій з предметами, не вдаючись до безпосередніх дій із предметами. Обґрунтовуючи методи педагогічного

дослідження, С.У. Гончаренко зазначає, що «У такому експерименті дослідник на основі теоретичних знань про об'єктивний світ і емпіричних даних створює ідеальні об'єкти, співвідносить їх у певній динамічній моделі, імітуючи мислено той рух і ті ситуації, які б могли б мати місце у реальному експериментуванні» [1, с. 121].

Узагальнюючи проведену роботу щодо побудови наукового мислення пов'язаного з вирішенням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії на основі, у першу чергу, слід звернути увагу на функціональність формально-логічних законів. Їх використання забезпечило нам конкретні операції, пов'язані з дослідженням сутності та істинності наукової проблеми. Щодо видової специфіки наукового пізнання, то слід зазначити, що нами було використано перевірені практикою загальнонаукові закони, що, в свою чергу, виключило потребу обґрунтовувати нові у рамках розробки методології цілісного підходу дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Перспективи подальших досліджень ми пов'язуємо з визначення новизни наукового знання пов'язаного з проблемою підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Література

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / Семен Устимович Гончаренко. – К.; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
2. Краевский В.В. Методология педагогики: новый этап: учеб. пособие для вузов / В.В. Краевский, Е.В. Бережнова. – М.: Академия, 2006. – 393 [1] с.
3. Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т./ [укл. В. Яременко, О. Сліпущко]. – Вид. 2-ге, випр. – К.: АKNIT, 2001. – Т.3. – П–Я. – 2001. – 864 с.
4. Новиков А.М. Докторская диссертация?: Пособие для докторантов и соискателей ученой степени доктора наук / Александр Михайлович Новиков. – 3-е изд. – М.: Издательство «Эгвес», 2003. – 120 с.
5. Сурмін Ю.П. Майстерня вченого: підручник для науковця / Юрій Петрович Сурмін. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент – освіти в Україні», 2006. – 302 с.

Мозговой Виктор Леонидович – кандидат педагогических наук, доцент, докторант отдела теории и истории педагогического мастерства Института педагогического образования и образования взрослых НАПН Украины.

E-mail: viktoriya-72@mail.ru

ЗАКОНЫ ЛОГИКИ В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К РЕЖИССУРЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДЕЙСТВИЯ

Аннотация. В статье автор анализирует проблему подготовки будущих учителей к режиссуре педагогического действия с позиции построения правильного мышления. Обращается внимание на целесообразность использования формально-логических законов мышления и их результативность в контексте решения предлагаемой проблемы исследования. Акцентируется внимание на проведении мыслительного эксперимента как метода научного познания действительности.

Ключевые слова: истина, формально-логические законы, подготовка будущих учителей, режиссура педагогического действия.

Mozgovoy Victor – Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor, Doctoral Candidate of the Theory and History of Pedagogical Skills Department of the Institute of Pedagogical and Adult Education of NAPS of Ukraine.

E-mail: viktoriya-72@mail.ru

THE LAWS OF LOGIC IN PROBLEM SOLVING OF THE PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE PEDAGOGICAL ACTION

Summary. Modern pedagogical science is a complex system of interrelations and interdependences of different elements, components, factors, tendencies, conceptions, theories etc. The definition, development and implementation of pedagogical-oriented investigation problem are being logically connected to obtaining the new advanced and actual knowledge for the pedagogical science. In spite of the fact that the task of the ascertainment of knowledge verity is traditionally referred to the scientific research in the branch of philosophy, the importance and significance of this procedure for pedagogical investigation are of great importance. This procedure is particularly topical for scientific investigations disclosing the essence of new pedagogical phenomena. Future teachers` training for the pedagogical action direction refers to these very phenomena. The main objective of our investigation was carrying out the operation of thinking according to formal-logical laws, namely: law of identity, the law of consistency, the law of excluded middle and the law of simultaneous substitution.

The implementation of purpose of the study provided the ascertainment of knowledge verity connected to the solution to the task of future teachers` training for the pedagogical action direction. Applying of laws of formal logic for future teachers` training for the pedagogical action direction promoted the ascertainment of knowledge verity as well as phased, logical and comprehensive implementation investigative tasks, and provided the abovementioned work with the sign of holistic pedagogical phenomenon. The application of the laws of logic referring to the investigation of the task of future teachers` training for the pedagogical action direction appeared to be possible due to choice of cognition of thinking experiment as a separate method.

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Випуск 7, 2013

Characteristic peculiarity of the abovementioned method is carrying out of imaginary ideal operations with subjects without direct actions on subjects. The obtained results allowed to investigate the nature of the subject being investigated, its structure, interrelations and ground the certain pedagogical space – function which promotes the setting up the effective pedagogical interaction.

Key words: *verity, formal-logic laws, future teachers' training, pedagogical action direction.*

УДК 37.018.46+37.015.311

Сидорчук Нінель Герандівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Орлова Ольга Анатоліївна – викладач Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
E-mail: orlovaZNIT2007@yandex.ru

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Модернізація та розвиток освіти повинні набути випереджального неперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, які відбуваються у світі й Україні, про що зазначено в освітніх документах. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямоване на забезпечення економічного зростання країни та вирішення соціальних проблем суспільства, необхідних для подальшого навчання та самовдосконалення особистості. Якісна професійна підготовка педагогів є необхідною умовою сталого демократичного розвитку суспільства. Ці ідеї знайшли свою реалізацію в освіті дорослих, особливе місце у системі якої належить післядипломній педагогічній освіті.

Питання становлення й розвитку освіти дорослих розглядали (А.В. Даринський, С.Г. Вершловський, С.М. Коваленко, Л.Б. Лук'янова, О.І. Огієнко, Л.Є. Сігаєва) та ін., підвищення кваліфікації педагогів (В. І. Бондар, М. Ю. Красовицький, А. І. Кузьмінський, Ю. М. Кулюткін, М. В. Кухарева, В. І. Маслов, В. Г. Онушкін, О. П. Тонконога, П. В. Худоминський, Т. І. Шамова) та ін. Однак, на сучасному етапі розбудови системи професійної освіти існуюча практика навчання дорослих у системі післядипломної педагогічної освіти не забезпечує соціально-економічної стабільності та перспектив розвитку суспільства в цілому й особистості фахівця зокрема. Останнє зумовлює потребу пошуку нових підходів до організації навчання в системі